

Mihai CROITOR, Sanda CROITOR

Ideologie Și Politică: Poziția P. M. R. Față de Polemica Deschisă din Interiorul Monolitului Comunist (1964)

Ideology and Politics: R. W. P.'s Stance on the Open Polemic within the Communist Monolith (1964)

Mihai CROITOR, Sanda CROITOR
Universitatea „Babeș-Bolyai” Cluj-Napoca

Abstract: *The emergence of the Sino-Soviet public polemic signifies the total dissolution of the so-called ideological unity of the communist monolith, an idea so widely disseminated by the Soviet authorities. Regarding the Sino-Soviet ideological differences, it should be emphasized that both the Kremlin and Beijing promoted distinct views on issues such as: peaceful coexistence, the question of war and peace, the question of the transition from capitalism to socialism, the national liberation movement etc. Without openly supporting the Chinese or the Soviet side, the Romanian People's Republic elaborated its own views on divergent ideological issues. Therefore, based on documents retrieved from the Romanian archives, our study focuses on the main ideological views promoted by the R. W. P.*

Keywords: Marxism, Sino-Soviet Split, peaceful coexistence, polemic, Gheorghe Gheorghiu-Dej.

La începutul anului 1964 mitul unității monolitului comunist se va risipi definitiv, în condițiile în care lipsa unității devenea, treptat, caracteristica esențială a mișcării comuniste internaționale. Astfel, emergența rupturii sovieto-chineze, dublată de cea sovieto-albaneză, avea să creeze vizibile forțe centrifuge în interiorul mișcării comuniste internaționale. Nu vom stăruii asupra etapelor care au marcat apariția și, ulterior, evoluția acestor forțe centrifuge, mărgininându-ne la o scurtă trecere în revistă a principalelor momente care au jalonat disoluția „clamatei” unității a monolitului comunist: Consfătuirea partidelor comuniste și muncitorești de la București (din iunie 1960), Consfătuirea partidelor comuniste și muncitorești de la Moscova (din noiembrie 1960), Congresul al XXII-lea al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice (P. C. U. S.) din octombrie 1961, schimburile epistolare sovieto-chineze și organizarea negocierilor de la Moscova (din iulie 1963).¹

Într-un atare climat tensionat, Republica Populară Română (R. P. R.), angrenată la acel moment într-un proces de distanțare de Moscova, avea să se implice în polemica ideologică din interiorul lagărului comunist, încercând să-și disemineze public propria viziune. Prin urmare, care a fost poziția asumată de către R. P. R. față de chestiunile ideologice divergente din interiorul mișcării comuniste internaționale? A elaborat R. P. R. un set de principii *vis-a-vis* de încetarea polemicii deschise în cadrul monolitului comunist? Vom încerca să răspundem acestor întrebări prin punerea la dispoziția cititorului a două documente care relevă atât viziunea ideologică

¹ Pentru o perspectivă detaliată asupra acestor chestiuni, a se vedea: Mihai Croitor (editor), *La București s-a scris: „Sciziune!”*. Consfătuirea partidelor comuniste și muncitorești din iunie 1960, Cluj-Napoca, Editura Mega, 2013, passim; Mihai Croitor, Sanda Croitor (editori), *În umbra Tigrului de Hârtie: ruptura sovieto-chineză în ecuația bipolarismului (1961-1963)*, Cluj-Napoca, Editura Mega&Școala Ardeleană, 2019, passim; Mihai Croitor, Sanda Borșa (editori), *Moscova 1963: eșecul negocierilor sovieto-chineze*, Cluj-Napoca, Editura Mega&Editura Eikon, 2014, passim; Mihai Croitor, Sanda Croitor (editori), *Annul Tigrului de Hârtie: dinamica rupturii sovieto-chineze (1964)*, Cluj-Napoca, Editura Mega&Școala Ardeleană, 2019.

„Ideology and Politics: R. W. P.’s Stance on the Open Polemic within the Communist Monolith (1964),” *Astra Salvensis*, VIII (2020), no. 16, p. 109-118.
promovată de către Partidul Muncitoresc Român (P. M. R.), cât și poziția asumată față de polemica publică.

În esență, liderii de la București își vor legitima, în permanență, propriile viziuni ideologice prin apelul la principiile Declarațiilor de la Moscova din 1957 și 1960.² Pe cale de consecință, P. M. R. avea să-și prezinte opiniile pe marginea unor chestiuni ideologice divergente precum: coexistența pașnică, problema războiului și a păcii, chestiunea trecerii de la capitalism la socialism, mișcarea de eliberare națională etc. Recurgerea la un comparatisme între viziunile promovate de către factorii decizionali de la București și preceptele ideologice ale celor două Declarații de la Moscova (din 1957 și 1960) relevă o identitate ideologică totală. La polul opus, multe dintre opțiunile ideologice promovate de către P. M. R. nu corespundeau celor diseminate public de către Partidul Comunist Chinez (P. C. C.), angrenat la momentul anului 1964 într-o polemică publică cu Partidul Comunist al Uniunii Sovietice (P. C. U. S.).³ În privința chestiunii polemicii publice, deloc surprinzător, autoritățile de la București, invocând din nou preceptele Declarației de la Moscova din 1960, aveau să se pronunțe pentru rezolvarea divergențelor prin intermediul organizării de tratative între părțile angrenate în dezbateri. Mai mult, liderii P. M. R. aveau să sublinieze poziția de dezangajare adoptată de R. P. R. care, începând cu anul 1963, nu se va mai implica în polemica publică din interiorul lagărului comunist, militând permanent pentru stoparea acesteia.

-Document 1-

fără dată] 1964⁴

Poziția Partidului Muncitoresc Român în problemele politico-ideologice divergente⁵

Corespunzător Declarației Consfătuirii din 1960,⁶ partidul nostru consideră:

1) **Apărarea păcii**⁷ este problema cea mai arzătoare, preîntâmpinarea unui nou război mondial este sarcina fundamentală a partidelor comuniste.

² Pentru o perspectivă detaliată asupra acestor Declarații, a se vedea: „Declarația de la Moscova (noiembrie 1957)” și „Declarația de la Moscova (noiembrie 1960)”, în Mihai Croitor (editor), *În umbra Kremlinului: Gheorghe Gheorghiu-Dej și geneza Declarației din Aprilie 1964*, Cluj-Napoca, Editura Mega, 2012, pp. 430-490.

³ Pentru o perspectivă detaliată asupra viziunilor ideologice promovate de către P. C. C. a se vedea: *The Polemic on the General Line of the International Communist Movement*, Peking, Foreign Languages Press, 1965, passim.

⁴ Documentul în cauză a fost elaborat în contextul vizitei efectuate de către delegația C. C. al P. M. R., condusă de către Ion Gh. Maurer, în Republica Populară Chineză (1-12 martie 1964).

⁵ Subliniere în conformitate cu originalul.

⁶ A se vedea în acest sens: „Declarația de la Moscova (noiembrie 1960)”, în Mihai Croitor (editor), *În umbra Kremlinului*, pp. 446-490.

⁷ Subliniere în conformitate cu originalul.

2) **Natura agresivă a imperialismului**⁸ se menține neschimbată; atâta timp cât dăinuie imperialismul, se menține și terenul pentru războaie agresive. Este necesară cea mai mare vigilență, urmărirea cu atenție a uneltirilor ațâțătorilor la război. R. P. Română manifestă o grijă neslăbită pentru asigurarea capacității de apărare.

3) **Forțele păcii sunt mai puternice decât cele ale războiului**,⁹ această superioritate creând posibilitatea zădărnirii încercărilor imperialiste de a dezlănțui un nou război mondial.

4) Ținem seama de **caracterul fără precedent de distrugător al unui război termonuclear**.¹⁰ Considerăm că un nou război mondial nu s-ar purta cu arme clasice, ci s-ar transforma în mod inevitabil într-un conflict mondial racheto-nuclear, cu urmări incalculabile pentru omenire și pentru generațiile viitoare.

5) Potrivit Declarației Consfătuirii (de la Moscova din 1960-n. n.),¹¹ principiile **coexistenței pașnice**¹² a statelor cu orânduirii sociale diferite formează temelia de neclintit a politicii noastre externe. Considerăm că astăzi există o singură alternativă-ori coexistența pașnică a celor două sisteme, ori războiul mondial termonuclear.

6) Politica de coexistență pașnică o concepem ca o politică internațională aplicabilă numai la **sfera relațiilor interstatale**.¹³ Nu considerăm că ea poate fi extinsă la relațiile sociale de clasă, din interiorul statelor sau la relațiile din cadrul imperiilor coloniale, între puterile colonialiste și mișcările de eliberare națională, și nici la sfera ideologiei. Așa cum specifică Declarația (de la Moscova din 1960-n. n.),¹⁴ vedem în coexistența pașnică a celor două sisteme o formă specifică a luptei de clasă.

7) Partidul nostru consideră că războiul de eliberare națională sau de apărare împotriva unei agresiuni imperialiste reprezintă un drept legitim și inalienabil al popoarelor.

8) Pornind de la premisa că războiul mondial nu trebuie folosit ca instrument de soluționare a problemelor de pe arena internațională, partidul nostru se pronunță pentru **metoda tratativelor**.¹⁵ Experiența soluționării unor diferende internaționale, cât și propria experiență în rezolvarea unor probleme politice și economico-financiare ale țării noastre cu puterile imperialiste ne-au demonstrat justetea tratativelor purtate de pe poziții principiale, eficacitatea lor în exploatarea contradicțiilor din lagărul imperialist.

9) Partidul nostru are printre principalele obiective de luptă **înfăptuirea dezarmării**.¹⁶ Considerăm că lozincă dezarmării este o lozincă de luptă, cu conținut net antiimperialist, care mobilizează masele la acțiuni combative, înlesnește partidelor comuniste să apropie de ele și să-și exercite influența asupra unor categorii sociale largi și variate, contribuie la izolarea celor mai agresive cercuri imperialiste și lovește

⁸ Subliniere în conformitate cu originalul.

⁹ Subliniere în conformitate cu originalul.

¹⁰ Subliniere în conformitate cu originalul.

¹¹ A se vedea în acest sens: „Declarația de la Moscova (noiembrie 1960)”, pp. 446-490.

¹² Subliniere în conformitate cu originalul.

¹³ Subliniere în conformitate cu originalul.

¹⁴ A se vedea în acest sens: „Declarația de la Moscova (noiembrie 1960)”, pp. 446-490.

¹⁵ Subliniere în conformitate cu originalul.

¹⁶ Subliniere în conformitate cu originalul.

„Ideology and Politics: R. W. P.’s Stance on the Open Polemic within the Communist Monolith (1964),” *Astra Salvensis*, VIII (2020), no. 16, p. 109-118.

în politica acestora, are valoare propagandistică, ilustrând voința de pace a țărilor socialiste. Înfăptuirea dezarmării o vedem realizabilă nu prin asentimentul liber al puterilor imperialiste, ci prin constrângerea lor, prin presiunea unită a forțelor păcii. Considerăm că spre acest obiectiv trebuie înaintat cu răbdare, pas cu pas; fiecare succes, chiar pe probleme colaterale ale dezarmării, stimulează lupta popoarelor, intensifică presiunea lor împotriva adepților înarmărilor, contribuie la destindere și face mai greu de deținut pozițiile acestora, netezește calea pe care ei pot fi forțați la noi concesii.

10) Prin această prismă am privit și încheierea **Tratatului cu privire la încetarea experiențelor nucleare**¹⁷ (semnat de S. U. A., U. R. S. S. și Marea Britanie-la 5 august 1963 n. n.) în cele trei medii (spațiul cosmic, atmosferă și sub apă-n. n.); cu toate limitele sale, deși nu pune capăt înarmărilor atomice și nu se referă la experiențele subterane, îl apreciem pozitiv, căci constituie un pas spre îmbunătățirea climatului internațional, pe lângă efectele practice legate de evitarea contaminării radioactive a atmosferei.

11) Partidul nostru apreciază importanța **întrecerii economice a celor două sisteme**¹⁸ în lumina indicației lui Lenin, care arăta că țările socialiste exercită o influență hotărâtoare asupra evoluției internaționale prin realizările lor economice, prin modul în care socialismul rezolvă în practică sarcinile dezvoltării economice și culturale, ale creării unui nivel de trai superior.

Corespunzător acestui principiu, partidul nostru consideră că îi revine o înaltă răspundere pentru mersul construcției socialiste, atât față de propriul nostru popor, cât și față de cauza socialismului pe plan internațional.

Partidul nostru nu este de acord cu punctele de vedere de natură să exagereze rolul întrecerii economice dintre cele două sisteme mondiale, să diminueze lupta partidelor comuniste din țările capitaliste, să genereze în rândurile acestora stări de spirit pasive, în așteptarea victoriei socialismului în întrecere.

12) **În problema căilor de trecere de la capitalism la socialism**¹⁹ considerăm că:

-în prezent, situația din lume deschide proletariului și tuturor forțelor progresului social perspective și posibilități de acțiune cum nu existau înainte;

-în aceste condiții, victoria socialismului în diferite țări și pe plan mondial este pe deplin posibilă fără un nou război mondial, în condițiile coexistenței pașnice;

-revoluția socialistă nu poate fi impusă din afară, cu forța armată; clasa muncitoare, partidele comuniste trebuie să lupte pentru a obține victoria asupra capitalismului fără intervenții militare externe, fără un nou război mondial;

-țările socialiste, partidele comuniste trebuie să se ridice întotdeauna în mod ferm împotriva exportului imperialist de contrarevoluție;

-experiența istorică a confirmat teza lui Lenin cu privire la diversitatea formelor și căilor de trecere de la capitalism la socialism, precum și a obligativității dictaturii proletariului;

¹⁷ Subliniere în conformitate cu originalul.

¹⁸ Subliniere în conformitate cu originalul.

¹⁹ Subliniere în conformitate cu originalul.

-în actualele condiții, poate să apară pentru proletariatul din unele țări capitaliste posibilitatea cuceririi puterii de stat fără război civil. Datoria partidelor este de a stăpâni toate formele de luptă, pașnice sau nepașnice, și de a fi pregătite pentru înlocuirea rapidă a unei forme prin alta, potrivit condițiilor;

-stabilirea concretă a acestor forme este o misiune plină de răspundere, care aparține partidului comunist din țara respectivă.

13) Partidul nostru consideră **mișcarea de eliberare națională a popoarelor**²⁰ ca o importantă forță revoluționară a contemporaneității, o parte constitutivă a procesului revoluționar mondial.

Existența lagărului socialist, schimbarea raportului de forțe înlesnesc considerabil revoluțiile de eliberare națională; la rândul ei, lupta popoarelor pentru independență națională contribuie la accentuarea raportului de forțe în favoarea socialismului.

Pronunțându-se împotriva războiului între state, partidul nostru consideră că trebuie sprijinită hotărât lupta de eliberare a popoarelor coloniale dusă prin toate mijloacele, inclusiv lupta armată.

Considerând că problema cea mai importantă a statelor recent eliberate este consolidarea independenței lor, țara noastră se pronunță pentru acordarea de ajutor acestor state, în vederea unei dezvoltări a lor de sine stătătoare, slăbirii pozițiilor deținute de imperialism în aceste state, apropierii lor de țările socialiste, întăririi influenței socialismului în rândul popoarelor lor.

Partidul nostru consideră ca o sarcină de cea mai mare însemnătate pentru victoria cauzei socialismului întărirea continuă a unității de luptă și solidarității dintre lagărul socialist și mișcările de eliberare națională. Apreciem că orice slăbire a acestei unități este profund contrarie intereselor socialismului, cât și intereselor mișcării de eliberare a popoarelor.

14) Considerăm că sarcina esențială, pentru victoria cauzei socialismului și păcii, este **unirea strânsă a tuturor forțelor revoluționare contemporane**²¹-popoarele care construiesc socialismul și comunismul, lupta revoluționară a clasei muncitoare din țările capitaliste, lupta de eliberare națională a popoarelor, mișcările general-democratice.

Sursă: Arhivele Naționale Istorice Centrale, *Fond C. C. al P. C. R.-Secția Relații Externe*, dosar 28/1964, volum II, ff. 111-116.

-Document 2-

²⁰ Subliniere în conformitate cu originalul.

²¹ Subliniere în conformitate cu originalul.

Poziția Partidului Muncitoresc Român în problema polemicii din mișcarea comunistă²³

1) Partidul nostru a considerat și consideră că întărirea continuă a unității mișcării comuniste internaționale este suprema îndatorire a fiecărui partid marxist-leninist.

Așa cum sublinia Declarația Consfătuirii din 1960,²⁴ apărarea hotărâtă a unității mișcării comuniste internaționale pe baza principiilor marxism-leninismului, ale internaționalismului proletar, neadmiterea oricăror acțiuni care ar putea submina această unitate reprezintă condiția obligatorie a victoriei în lupta pentru pace, democrație și socialism.

2) Considerăm că apărarea și întărirea unității mișcării comuniste sunt cu atât mai imperios necesare **în condițiile de**²⁵ azi, când în fața partidelor comuniste sunt deschise perspective de acțiune cu mult mai favorabile decât în trecut.

3) Punând în mod neabătut pe prim plan apărarea unității mișcării comuniste internaționale și depunând eforturi continue în această direcție, Partidul Muncitoresc Român:

-s-a pronunțat și se pronunță **pentru lichidarea divergențelor**,²⁶ pe baza discuțiilor principale, tovarășești;

-**a refuzat să ia parte la polemica publică**,²⁷ s-a pronunțat împotriva polemicii deschise care este de natură să ducă la adâncirea continuă a divergențelor, a cerut în repetate rânduri **încetarea acesteia**,²⁸

-a considerat că forma cea mai potrivită de organizare a relațiilor și de eliminare a divergențelor o constituie **întâlnirile, consultările și consfăturile**.²⁹

a) **La Consfătuirea de la Moscova din 1960, în cuvântarea tovarășului Gh. Gheorghiu-Dej**,³⁰ se arată:

„Singura cale pentru a ajunge la unitatea de vederi și de acțiune este de a ridica, în mod deschis în fața organelor de conducere a partidelor frățești, problemele divergente, de a dezbate împreună profund și multilateral aceste probleme, de a confrunta vederile și pozițiile noastre în mod tovarășesc, în spirit partinic, în lumina marxism-leninismului și a experienței practice a fiecărui partid”.

²² Documentul în cauză a fost elaborat în contextul vizitei efectuate de către delegația C. C. al P. M. R., condusă de către Ion Gh. Maurer, în Republica Populară Chineză (1-12 martie 1964).

²³ Subliniere în conformitate cu originalul.

²⁴ A se vedea în acest sens: „Declarația de la Moscova (noiembrie 1960)”, pp. 446-490.

²⁵ Subliniere în conformitate cu originalul.

²⁶ Subliniere în conformitate cu originalul.

²⁷ Subliniere în conformitate cu originalul.

²⁸ Subliniere în conformitate cu originalul.

²⁹ Subliniere în conformitate cu originalul.

³⁰ Subliniere în conformitate cu originalul.

b) **În ianuarie 1963 la Congresul al VI-lea al P. S. U. G.,³¹ în salutul C. C. al P. M. R.,³² se spune:**

„Sprijinim întru totul chemarea făcută la acest congres de tov. N. S. Hrușciov în numele C. C. al P. C. U. S., ca toate partidele marxist-leniniste să nu-și cruțe eforturile pentru a întări unitatea mișcării comuniste și a lagărului socialist, cât și propunerea sa ca să se înceteze polemica între partidele comuniste și criticarea altor partide în sânul propriului partid, în interesul consolidării continue a coeziunii partidelor comuniste”.

c) **La 4 iunie 1963, la adunarea activului de partid din capitală cu prilejul vizitei delegației de activiști ai P. C. U. S. în frunte cu N. V. Podgornîi, tov. Gheorghe Gheorghiu-Dej³³ a spus:**

„Pronunțându-se pentru soluționarea problemelor divergente între partidele comuniste pe calea discuțiilor tovarășești, a dezbaterii colective, principiale, în spiritul fidelității față de linia elaborată în comun, partidul nostru a salutat propunerile P. C. U. S. privind încetarea polemicii între partide, precum și acordul privitor la apropiata întâlnire între reprezentanții Partidului Comunist al Uniunii Sovietice și Partidul Comunist Chinez”.

d) **La 7 iunie 1963, în răspunsul C. C. al P. M. R.³⁴ la scrisoarea transmisă de C. C. al P. C. U. S.,³⁵ prin tov. Podgornîi,³⁶ se spune:**

„Trebuie să manifestăm o grijă deosebită pentru întărirea unității țărilor socialiste, să preîntâmpinăm orice încălcare sau abatere de la principiile fundamentale ale relațiilor dintre ele și de la hotărârile luate de comun acord. Firește, între țările socialiste se pot ivi și se ivesc deosebiri de păreri, dar discutarea lor în spirit tovarășesc, respectându-se cu rigurozitate principiile elaborate în comun ale relațiilor reciproce, este o cale sigură pentru înlăturarea divergențelor apărute și o cheazășie a consolidării unității”.

e) **La adunarea festivă de la 22 august 1963, tovarășul Nicolae Ceaușescu³⁷ a spus:**

„...³⁸ Constatăm cu mâhnire și mare îngrijorare că divergențele care s-au ivit în probleme fundamentale ale contemporaneității continuă să persiste și, în loc să fie rezolvate pe făgașul normal al relațiilor dintre partide și în spirit partinic, în cadrul discuțiilor tovarășești, purtate cu răbdare și simț de răspundere, au căpătat în ultimul timp o ascuțime de-a dreptul primejdioasă”.

³¹ P. S. U. G.-Partidul Socialist Unit din Germania.

³² Subliniere în conformitate cu originalul.

³³ Subliniere în conformitate cu originalul.

³⁴ A se vedea în acest sens: „Document 49: 1963 iunie 7. Scrisoarea adresată de Gh. Gheorghiu-Dej, prim-secretar al C. C. al P. M. R., lui Nikita S. Hrușciov, prim-secretar al C. C. al P. C. U. S., referitoare la divergențele româno-sovietice”, în Mihai Croitor, Sanda Borșa (editori), *Triunghiul suspiciunii: Gheorghiu-Dej, Hrușciov și Tito (1954-1964). Documente*, volum II, Cluj-Napoca, Editura Mega, 2014, pp. 306-327.

³⁵ A se vedea în acest sens: „Document 48: 1963 mai 23. Scrisoarea adresată de către Nikita S. Hrușciov, prim-secretar al C. C. al P. C. U. S., lui Gh. Gheorghiu-Dej, prim-secretar al C. C. al P. M. R., referitoare la divergențele româno-sovietice”, în *Ibidem*, pp. 297-305.

³⁶ Subliniere în conformitate cu originalul.

³⁷ Subliniere în conformitate cu originalul.

³⁸ În conformitate cu originalul.

„Ideology and Politics: R. W. P.’s Stance on the Open Polemic within the Communist Monolith (1964),” *Astra Salvensis*, VIII (2020), no. 16, p. 109-118.

„...³⁹ *Practica invectivelor, a proceselor de intenții este în general incompatibilă cu relațiile normale dintre state și, cu atât mai mult, nu poate fi admisă în relațiile dintre țările socialiste, dintre partidele comuniste și muncitorești...*”⁴⁰

„...⁴¹ *Ivirea unor păreri deosebite asupra unor probleme ale dezvoltării sociale, oricât de mari ar fi aceste deosebiri de păreri, nu dă dreptul niciunui comunist, și cu atât mai mult niciunui partid frățesc, fie el mic sau mare, să se amestece în treburile interne ale altor partide, să arunce tot felul de epitețe altui partid sau conducerii sale...*”⁴²

„...⁴³ *În discutarea divergențelor care s-au ivit se impune ca fiecare partid comunist să dea dovadă de un înalt spirit de răspundere, de o grijă deosebită pentru interesele vitale ale clasei muncitoare, pentru întărirea forțelor democrației și pro-gresului, pentru cauza păcii și socialismului.*

De aceea, considerăm că este necesar să se pună capăt metodelor care dăunează în mod grav relațiilor între partidele comuniste și muncitorești și să se rezolve problemele divergente pe temelia de neclintit a marxism-leninismului, a hotărârilor luate în comun la Consfăturile de la Moscova din 1957 și 1960”⁴⁴

f) **În articolul tov. Ion Gh. Maurer, „Temelia de neclintit a unității mișcării comuniste internaționale”**⁴⁵ („Probleme ale păcii și socialismului”, Nr. 11/1963), se arată:

„P. M. R. a salutat propunerea făcută de C. C. al P. C. U. S. la începutul acestui an, de încetare a polemicii între partidele comuniste...”⁴⁶

Partidul nostru consideră și acum că încetarea polemicii, aplicarea consecventă a formelor preconizate de Consfătuirea de la Moscova (din 1960 n. n.) pentru rezolvarea deosebirilor de vederi între partidele comuniste, este calea cea mai sigură și mai eficientă care poate duce la ieșirea din situația creată, la restabilirea unității pe baza Declarației din 1960”⁴⁷

g) **La 14 februarie 1964, în scrisoarea C. C. al P. M. R. adresată C. C. al P. C. U. S.**,⁴⁸ se arată:

„Biroul Politic al C. C. al P. M. R. ...⁴⁹ adresează un apel tovarășesc insistent la C. C. al P. C. U. S. de a nu da publicității materialele plenarei C. C. al P. C. U. S. în legătură cu divergențele cu P. C. Chineză”.

³⁹ În conformitate cu originalul.

⁴⁰ În conformitate cu originalul.

⁴¹ În conformitate cu originalul.

⁴² În conformitate cu originalul.

⁴³ În conformitate cu originalul.

⁴⁴ Pentru o perspectivă detaliată asupra acestor „hotărâri” a se vedea: „Declarația de la Moscova (noiembrie 1957)” și „Declarația de la Moscova (noiembrie 1960)”, în Mihai Croitor (editor), *În umbra Kremlinului*, pp. 430-490.

⁴⁵ Subliniere în conformitate cu originalul. Pentru o perspectivă detaliată asupra articolului semnat de către Ion Gh. Maurer, a se vedea: „Temelia de neclintit a unității mișcării comuniste internaționale (octombrie 1963)”, în *Ibidem*, pp. 490-511.

⁴⁶ În conformitate cu originalul.

⁴⁷ A se vedea în acest sens: „Declarația de la Moscova (noiembrie 1960)”, pp. 446-490.

⁴⁸ Subliniere în conformitate cu originalul. Pentru o perspectivă detaliată asupra epistolei în cauză vezi: „Document 11: 1964 februarie 14. Scrisoarea C. C. al P. M. R. adresată C. C. al P. C. U. S., referitoare la caracterul inoportun al publicării materialelor plenarei C. C. al P. C. U. S. cu privire la divergențele cu P. C. C.”, în Mihai Croitor (editor), *În umbra Kremlinului: Gheorghe Gheorghiu-Dej și geneza Declarației din Aprilie 1964*, p. 236.

⁴⁹ În conformitate cu originalul.

h) **La 14 februarie 1964, în scrisoarea C. C. al P. M. R. adresată C. C. al P. C. Chinez,**⁵⁰ se spune:

„...⁵¹ *Biroul Politic al C. C. al P. M. R. adresează un apel tovarășesc insistent Comitetului Central al P. C. Chinez de a pune capăt neîntârziat polemicii publice cu P. C. U. S. și alte partide frățești*”.

4. Partidul nostru consideră că **agravarea divergențelor și scindarea mișcării comuniste**⁵² ar da una din cele mai grave lovituri mișcării comuniste mondiale, intereselor supreme ale cauzei socialismului în lume.

Sciziunea ar putea avea consecințe funeste pentru un șir de partide comuniste și muncitorești, ar paraliza dezvoltarea mișcării comuniste, ar crea grave confuzii în rândurile maselor largi ale popoarelor, ar știrbi și diminua considerabil puterea de atracție a ideilor socialismului și influența lor în lume.

Sciziunea ar răspunde din plin intereselor imperialismului, ar plasa partidele comuniste între „două focuri”, ar distruge unitatea lor de acțiune. În mod inevitabil, sciziunea ar genera lupta între partide sau fracțiuni, ar abate spre aceasta direcția loviturii lor principale, ar sustrage acestei lovituri imperialismul, clasele exploatoare, politica cercurilor agresive, le-ar crea un larg teren de acțiune pentru promovarea politicii lor și pentru înăbușirea mișcării comuniste, ar îndepărta considerabil perspectivele victoriei socialismului într-un șir de țări și pe plan mondial.

Sciziunea ar alimenta din abundență anticomunismul, ar înlesni încercările imperialismului de discreditare a marxism-leninismului.

În condițiile actuale, când există de acum o scindare politică, ideologică și organizatorică în rândurile proletariatului internațional, când partidele social-democrate dintr-un șir de țări mențin sub influența lor păături însemnate ale clasei muncitoare, o nouă sciziune, și anume în rândurile mișcării comuniste care constituie pivotul unității de acțiune a clasei muncitoare, ar deschide drum fărâmițării forțelor acesteia.

5. Chiar și în actualul stadiu, manifestările de sciziune sunt salutate numai de exponenții cercurilor reacțiunii și imperialismului.

În discursul rostit la 21 februarie a. c. la Universitatea California din Los Angeles, președintele S. U. A., (Lyndon B.-n. n.) Johnson, elogia **„războiul civil care se extinde în rândurile comuniștilor”**.⁵³

Dean Rusk-în depoziția sa din 5 aprilie a. c. în fața Comisiei pentru Afacerile Externe a Camerei Reprezentanților-a spus că în lumea comunistă **„divergența dintre Moscova și Pekin a devenit tot mai ascuțită și a afectat partidele comuniste din majoritatea celorlalte țări”**.⁵⁴

⁵⁰ Subliniere în conformitate cu originalul. Pentru o perspectivă detaliată asupra epistolei în cauză a se vedea: „Document 12: 1964 februarie 14. Scrisoarea C. C. al P. M. R. adresată C. C. al P. C. C., referitoare la necesitatea încetării polemicii dintre P. C. C. și P. C. U. S., precum și la utilitatea organizării unei întâlniri bilaterale româno-chineze”, în Mihai Croitor (editor), *În umbra Kremlinului*, pp. 237-238.

⁵¹ În conformitate cu originalul.

⁵² Subliniere în conformitate cu originalul.

⁵³ Subliniere în conformitate cu originalul.

⁵⁴ Subliniere în conformitate cu originalul.

„Ideology and Politics: R. W. P.’s Stance on the Open Polemic within the Communist Monolith (1964),” *Astra Salvensis*, VIII (2020), no. 16, p. 109-118.

Agencia U. P. I.,⁵⁵ în comentariul din 24 februarie a. c.:

„Experții susțin că actualul conflict chino-sovietic **va fi în avantajul Occidentului**⁵⁶ deoarece, cel puțin deocamdată, el a scindat frontul comunist unit. Concluzia lor este că **Occidentul va profita de pe urma confuziei create de ceartă**⁵⁷ în rândurile conducătorilor comuniști din lume. **Un front divizat este infinit preferabil unui front unit al comunismului**,⁵⁸ mai ales că fisura ar putea aduce cu sine consecințe serioase, până acum de neprevăzut, pentru comuniști”⁵⁹.

6. Partidul nostru consideră că imensa majoritate a comuniștilor din lumea întreagă se va pronunța împotriva sciziunii, va aproba orice efort făcut în direcția restabilirii unității și va respinge orice acțiune contrară.

(Asentimentul larg exprimat de partidele frățești în legătură cu actualul demers al P. M. R.).⁶⁰

7. Partidul nostru se situează cu fermitate pe poziția că partidele comuniste și muncitorești constituie o familie de partide frățești pe care le leagă principiile internaționalismului proletar, scopurile comune ale victoriei socialismului și comunismului, ceea ce le unește reprezintă esențialul în relațiile lor și este infinit mai puternic decât ce ar putea să le despartă.

Sursă: Arhivele Naționale Istorice Centrale, *Fond C. C. al P. C. R.-Secția Relații Externe*, dosar 28/1964, volum II, ff. 117-123.

⁵⁵ U. P. I.-United Press International.

⁵⁶ Subliniere în conformitate cu originalul.

⁵⁷ Subliniere în conformitate cu originalul.

⁵⁸ Subliniere în conformitate cu originalul.

⁵⁹ Subliniere în conformitate cu originalul.

⁶⁰ În conformitate cu originalul.